

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de leeswijzer, waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

Fuut (*Podiceps cristatus*) A005

1. Status

Niet in Bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn. Voor Natura 2000 relevant als niet-broedvogel.

2. Kenschets

Beschrijving: De fuut is in ons land de grootste soort van zijn geslacht. Het is een middelgrote duikende watervogel met in de broedtijd een opvallende kuif. In Nederland is de soort het gehele jaar aanwezig. Futen foerageren in het algemeen duikend, meestal later ze korte duikbewegingen zien van minder dan 30 seconden. De fuut achtervolgt zijn prooi onder water. In plantenrijk, helder water foerageert hij echter soms vanaf het oppervlak. Hij kijkt dan met de kop onder water.

Relatief belang binnen Europa: De staat van instandhouding van de futenpopulatie binnen de Europese Unie is volgens 'BirdLife' 'gunstig'. In Nederland komt de ondersoort *Podiceps cristatus cristatus* voor, die overwintert in West- en Zuid-Europa en broedt in gematigd Eurazië. Bij de ondersoort *P. c. cristatus* worden vijf populaties onderscheiden. De voor Nederland relevante NW-Europese populatie wordt geschat op 480.000 vogels en neemt toe. Hiervan herbergt Nederland naar schatting 6%.

3. Ecologische vereisten

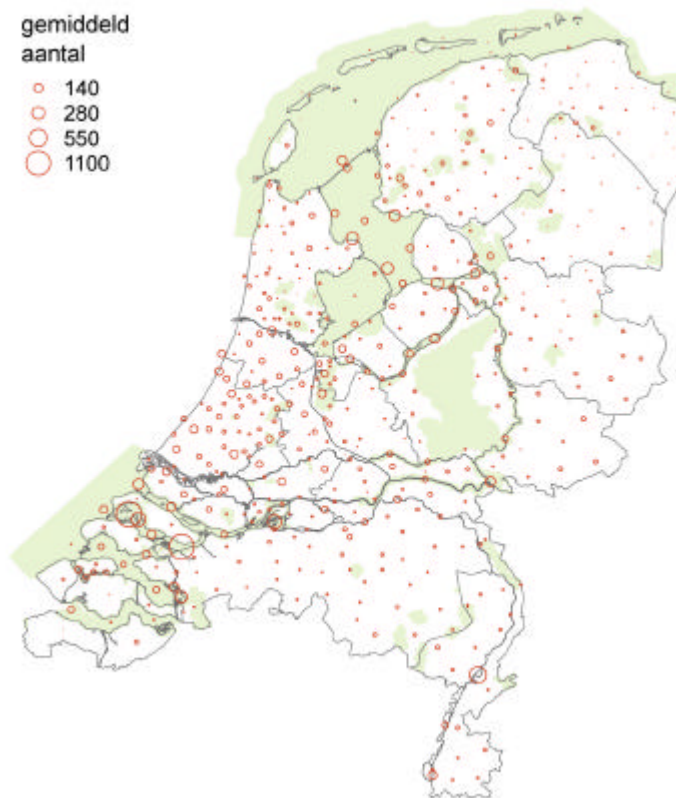
Leefgebied: Buiten de broedtijd is het leefgebied van de fuut vooral geconcentreerd op grote, onbeschutte open wateren. Ze zijn daarnaast ook te zien in zoete natte gebieden ('wetlands') en in enigszins beschutte delen van zoute of brakke kustwateren en estuaria. In de nazomer bevindt de soort zich op speciale ruiplaatsen, onder andere op het IJsselmeer. Vanwege verlies van het vliegvermogen in deze periode is de soort dan extra kwetsbaar en gevoeliger voor verstoringen. Overdag en 's nachts rusten futen meestal groepsgewijs bij oevers, terwijl 's ochtends en in de namiddag op open water wordt gefoerageerd. De fuut foerageert overdag, in relatief groot, open water, zowel zoet als zout. Er wordt bij voorkeur gedoken in water met weinig planten. Het hoeft niet zo heel helder te zijn, doorzicht tot op ca. 4 m diepte is voldoende (maar soms komt de fuut in water met een doorzicht tot meer dan 30 m voor). Het water mag niet te troebel zijn omdat de fuut dan minder goed vis kan vangen.

Voedsel: De fuut is een viseter van vooral kleine vis van 2-10 cm (max 25 cm). In het IJsselmeer bestaat een groot deel van zijn voedsel uit spiering, elders is vaak vooral blankvoorn belangrijk, en in sommige situaties stekelbaars. De aantallen reageren snel op afname van de voedselbeschikbaarheid. Zulk een afname kan bijvoorbeeld optreden als gevolg van veranderingen in waterkwaliteit en afname van doorzicht, als gevolg van visserij of klimaatverandering. Een watertemperatuurverhoging heeft vooral effect op spiering.

Rust: In de ruitijd (nazomer) verliezen futen voor enkele weken hun vliegvermogen zodat voldoende rust belangrijk is. De soort is gevoelig voor verstrikking en sterfte in visnetten. De gevoeligheid voor water- en oeverrecreatie is gemiddeld tot groot. Afhankelijk van omstandigheden en het type verstoring worden voor de fuut verstoringsafstanden opgegeven van 10-300 meter. Er is eveneens risico op verstoring van de fuut bij opstellingen van windturbines langs de oever of in het water.

4. Huidig voorkomen

Verspreid door laag-Nederland. Na de broedtijd trekt de fuut veelal naar de grote meren. Daar kunnen zich dan grote ruiconcentraties verzamelen. De maximale aantallen worden bereikt in december. In de winter trekt de soort naar de kustwateren. Dan verblijven in Nederland o.a. broedvogels uit Zweden en Noorwegen; onze eigen broedvogels overwinteren deels in het buitenland. De aantallen nemen in april weer af.

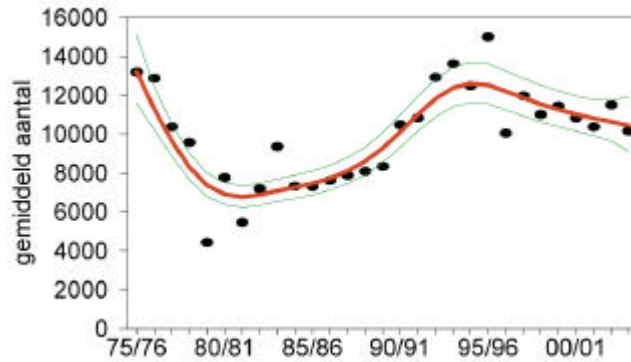

Verspreidingskaart fuut

5. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends in Nederland: De futenpopulatie in Nederland fluctueert in aantallen. Tussen ca. 1975-1980 was er afname van de totale aantallen, vooral als gevolg van afname van het grote aantal ruiende vogels in het IJsselmeer. Na 1980 was er weer toename, maar in de periode 1994-2003 is de trend significant negatief. De landelijke trend wordt in hoge mate gestuurd door de combinatie van ontwikkelingen in het IJsselmeer en die in de Grevelingen. Lange tijd was het IJsselmeer het belangrijkste futengebied in Nederland en ecologisch herstel van de randmeren zorgde tussen 1980-1990 voor toename in deze regio. In het IJsselmeer zelf liepen de aantallen daarna echter sterk terug, vooral in de ruitijd, maar ook daarbuiten. Waarschijnlijk was de oorzaak vooral de afname van de hoeveelheid spiering die zich in dezelfde periode heeft voorgedaan. Toegenomen verstoring kan daarbij ook een rol hebben gespeeld. In vergelijking met de oude situatie is de voedselsituatie voor de fuut in het IJsselmeer sinds 1993 onveranderd slecht, met recent, in 2003, een nog verdere teruggang.

Na uitvoering van de Deltawerken namen de aantallen van de fuut in de Delta sterk toe en de Grevelingen haalde het IJsselmeer in als belangrijkste gebied. Ook deze ontwikkelingen hangen samen met veranderingen in de beschikbaarheid van prooivis. Zo zijn bijv. de vispopulaties in het Volkerak en andere zeearmen na afsluiting van de zee veranderd als gevolg van successie in de levensgemeenschap en verzoeting. Een recente afname in de Grevelingen houdt mogelijk verband met een gewijzigd sluisbeheer.

Aantalsontwikkeling van de fuut

Recente ontwikkelingen: De Nederlandse futenpopulatie laat sinds 1980/81 (1981-2003) een matige toename in aantallen zien. Over de meest recente periode 1994-2003 vertoont de landelijke trend een matige afname.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: gunstig

De fuut handhaaft zijn wijde verspreiding over Nederland.

Beoordelingsaspect populatie: matig ongunstig

In de laatste tien jaar is een significante afname in de aantallen van de futen opgetreden. Daarbij is het aantal gezakt tot onder de gunstige referentie.

Beoordelingsaspect leefgebied: matig ongunstig

In het voor de futenpopulatie belangrijke IJsselmeer en het minder belangrijke gebied Markermeer & IJmeer is het voedselaanbod door achteruitgang van de spieringstand aanzienlijk verminderd. In het IJsselmeer speelt ook verstoring van concentraties ruiende vogels mee.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: gunstig

Het perspectief is gunstig voor de fuut als met de verbetering van de waterkwaliteit het aanbod aan kleine vis blijft toenemen. Alleen in het IJsselmeer is het perspectief ongunstig vanwege de achteruitgang van de hoeveelheid spiering, die deels aan klimaatveranderingen wordt toegeschreven. Toenemende verstoring van concentraties ruiende vogels vormt daar eveneens een probleem. Gezien het beperkte aandeel van het IJsselmeer in de totale aantallen en de verschuiving naar andere wateren hoeft echter geen verdere landelijke afname van de futenpopulatie te worden verwacht.

Landelijke instandhoudingsdoelstelling: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 10.900 vogels (seizoensgemiddelde). Enige afname als gevolg van herstel van zout-zoet overgangen is aanvaardbaar.

Streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling: In het Natura 2000 doelendocument is een draagkrachtschatting geformuleerd van 10.900 exemplaren (seizoensgemiddelde). Voor een gunstige staat van instandhouding wordt bij deze soort uitgegaan van een hoger aantal, namelijk 11.600 vogels. Herstel van de kwaliteit van het leefgebied in het IJsselmeer en het Markermeer & IJmeer is op zich gewenst, maar eerst zullen de mogelijkheden daartoe nader onderzocht moeten worden.

Oordeel: Matig ongunstig

Beoordeling staat van instandhouding		
Aspect	1981	2004
Verspreiding	gunstig	gunstig
Populatie	zeer ongunstig	matig ongunstig
Leefgebied	matig ongunstig	matig ongunstig
Toekomstperspectief	gunstig	gunstig
Eindoordeel	zeer ongunstig	matig ongunstig

6. Bronnen

- Eerden, M.R. van, Dubbeldam W. & Muller J. 1999. Sterfte van watervogels door visserij met staande netten. RIZA-rapport 99.060. RIZA, Lelystad.
- Platteeuw, M. & Beekman J.H. 1994. Verstoring van watervogels door scheepvaart op Ketelmeer en IJsselmeer. Limosa 67: 27-33.